

Недоспасова Діана Василівна,
студентка 3 курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: асистент кафедри цивільного права Байталюк Д. Р.

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ

В Україні з кожним роком зростає кількість міжнародних шлюбів і, відповідно, народжених у таких шлюбах дітей. Незалежно від громадянства кожна дитина має широкий спектр прав – громадянських, політичних, економічних, соціальних та культурних. Батьки, опікуни або піклувальники несуть основну відповідальність за порушення прав та обмеження законних інтересів дитини. Доволі часто трапляються випадки негативних відносин між партнерами, що призводять до викрадення або незаконного утримання дітей на території іншої держави. Саме в таких випадках потрібно звертатися до відповідних міжнародних договорів, які регулюють відносини, пов'язані із вихованням та піклуванням про дитину.

Значне місце в питаннях незаконного переміщення і утримання дитини займає Гаазька конвенція. Мета якої полягає в тому, щоб створити міжнародно-правовий механізм мирного та впорядкованого повернення дітей. В Україні Гаазька конвенція застосовується з моменту ухвалення Верховною Радою Закону України «Про приєднання України до Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей» – з першого вересня 2006 року. Ця Конвенція застосовується до будь-якої дитини, яка не досягла 16 років, і яка постійно проживає в Договірній державі безпосередньо перед вчиненням порушення [1].

Цивільно-правовий аспект міжнародного викрадення дітей полягає у запровадженні процедури для забезпечення повернення дітей, які незаконно вивозяться або утримуються на території іншої держави. Відповідно до цього переміщення вважається незаконним, коли є факт порушення права турботи про дитину, що належать особі-заявнику (приклад вивезення за кордон та неповернення дитини до її місця проживання). Дії щодо одноосібного ухвалення рішення про

зміну проживання дитини, її переміщення в інше місце без наміру повернення в країну постійного проживання, насправді є викраденням дитини та спричиняють настання цивільно-правової, а в деяких випадках передбачається настання кримінальної відповідальності.

В Україні функції Центрального органу з виконання Гаазької конвенції покладено на Міністерство юстиції України та його територіальні органи. Цей компетентний орган створює умови для виконання всіх заходів щодо встановлення місцезнаходження дитини, запобігання заподіяння подальшої шкоди їй, а також забезпечення негайного повернення такої особи. У зв'язку з цим, на практиці застосовуються найбільш ефективні процедури та приймаються рішення про повернення дитини протягом 6 місяців з дати порушення провадження у справі [4].

Вирішувати питання про повернення дитини або про відмову у такому поверненні мають виключно суди держави, де знаходиться дитина. Проте Гаазька конвенція передбачає спосіб утримати одну зі сторін у спорі про опіку від спроб передати юрисдикцію такого спору іншій країні саме шляхом викрадення дитини та зміни її місця проживання.

Відповідно до статті 7 Європейської конвенції про здійснення прав дітей: «Під час розгляду справи, що стосується дитини, судовий орган діє швидко для уникнення будь-яких невинуватених зволікань, а швидке виконання прийнятих рішень повинно бути забезпечене відповідною процедурою» [2]. Тобто у випадках, коли мирне врегулювання спору неможливе, центральні органи влади мають право ініціювати адміністративну чи судову процедуру, щоб досягти негайного повернення дитини.

Положення Конвенції не поширюються на кримінально-правові аспекти, оскільки є факт встановлення злочину, викрадення або торгівлі дітьми, передбачених статтями 146 та 149 Кримінального кодексу України. Тобто конвенція охоплює лише цивільно-правові аспекти упорядкування відносин щодо забезпечення негайного повернення дітей, нелегально переміщених у будь-яку з договірних держав. Відповідні дії, що порушують положення Конвенції, розглядаються як акт

порушення прав на опіку або доступ до дитини віком до шістнадцяти років, яка постійно проживає в Договірній Державі. Також конвенцією передбачається можливість звернення заявника до відповідних центральних органів із такими видами заяв: про прохання повернення дитини, про ефективне здійснення прав доступу до дитини [1].

Отже, головною цінністю Гаазької конвенції є те що, вона захищає права дитини та її інтереси та гарантує право кожної дитини на належні умови життя. На мою думку, однією із сучасних проблем є незаконне переміщення та утримання дітей за кордоном. Супутніми факторами міжнародного викрадення дітей є збройні конфлікти, що відбуваються на території низки держав у зв'язку з якими унеможливується ефективний рівень контролю перетину кордону. Тяжкі та негативні наслідки економічної кризи та пандемії призвели до ускладнення шлюбно-сімейних відносин.

Література:

1. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 01.10.2001 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_188#
2. Європейська конвенція про здійснення прав дітей документ від 25.01.1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_135/
3. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
4. Інформація щодо практичного застосування положень Конвенції про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей 1980 року Південно-східне міжрегіональне управління міністерства юстиції (м. Дніпро). URL: <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx>